

Релігійна віра в інтенціях Серена К'єркегора

Кожна людина у своєму житті задається питанням, що для неї важливіше на шляху пізнання світу: віра чи розум. З історії розвитку людства нам відомо багато тверджень різних філософів, які віддавали перевагу розуму, а не вірі. Проте раціональне не відкрило людині тих таємниць, які спонукають до продовження пошуку істинного шляху. Зрозуміло, що однозначної відповіді ніхто нікому не приготував, кожному важливо самостійно визначити свій засіб у пізнанні об'єктивності. Власне суб'єкт сам змушений робити вибір, часто навіть дуже межовий. У таких ситуаціях людина шукає опору, підтримку не тільки в стані фізичному, але, що дуже важливо, – у стані духовному.

Саме вибір є однією із основних категорій філософії Серена К'єркегора. Данський філософ допомагає людині віднайти шлях у найскладнішій ситуації. Його підказкою такого шляху була віра. «Битва віри залежить від однієї обставини: чи бажає той, хто бореться, забезпечити собі можливе – чи бажає він вірити» [3, 389]. Предметом віри у К'єркегора є Бог, що являє собою всемогутність. Віра в Бога передбачає віру в безмежну можливість, тому що для Бога можливе все: «Бог може все будь-якої миті» [2, с. 468]. Віра в Бога починається там, де закінчується віра в розум. Але щоби так вірити, треба здійснити акт самозречення. «Те, що я набуваю через зречення, це моя вічна свідомість, яка є моя любов до Бога» [8]. Отже, за К'єркегором, треба втратити розум, аби здобути віру в Бога. Коли людина пізнає Бога в акті віри, вона відчуває трепет, замість страху. Віра звільняє людину від смерті, дає змогу їй відновити союз з Богом. Без ревного відношення до Бога, без поклоніння йому, без смиренності перед Богом людина не може бути людиною. «Людина, для якої немає нічого, окрім самого себе. Вона існує для Бога, оскільки Бог існує для неї». Я вибрав Абсолют. А що таке Абсолют? Це я сам у своїй вічній цінності» [1, с. 23]. Основою релігійної віри є вічна зацікавленість у своєму вічному блаженстві. К'єркегорівська любов до Бога – це любов до самого себе водночас з відразою до життя і до людей.

У абсолютному виборі і реалізується абсолютна свобода людини. С. К'єркегор підкреслює велич і трудність віри: «для чого немає ніякого дозволу, так це для уявлення, ніби віра є щось незначне або зовсім легке, тоді як вона є найбільшою і найважчою з усього можливого» [7]. У вищій рішучості і абсолютному відчаї людина власною вірою і відданістю Абсолюту ніби розриває раціональні межі обезбоженого універсуму і своїм проривом до божественного ніщо воскрешає сакральну частину Всесвіту: «з одного боку, віра є виразом вищого егоїзму..., з іншого ж боку, віра є виразом найбільш абсолютної відданості (коли це

робиться заради Бога)» [5]. Тільки цей акт, акт реалізації здатності людини до віри є виразом і навіть досягненням людської сутності. К'єркегор підкреслює, що саме віра є «вищою пристрастю в людині», причому «жодне покоління не починає тут з якоїсь іншої точки в порівнянні з попереднім, кожне покоління починає заново, наступне покоління не йде далі попереднього, але залишається вірним своєму завданню і не ухиляється від нього» [6].

У творі «Страх і трепет», який виданий під псевдонімом Іоанн де Сіленціо, К'єркегор досліджує поняття віри. Він називає її останнім суб'єктивним актом. Вона ірраціональна – це «стрибок» по той бік усіх можливих раціональних доказів. Вона не має нічого спільного з етикою або добродією поведінкою. Етичне життя, з її поняттями самотворення і відповідального вибору, не спроможне до кінця вмістити в себе «стрибок віри». Ця «вища ірраціональність» знаходиться за межами етичного, яке передбачає раціональну поведінку. Віра приводить людину до чогось вищого, яке саме по собі є квінтесенцією всього етичного. За К'єркегором, етичне життя пов'язане в основному з соціальним аспектом релігії, релігійна ж стадія вимагає «подолання етичного теологічним». Іншими словами, необхідно відкинути наші етичні стандарти для того, щоб перевершити їх і досягнути більш глибоких цілей.

К'єркегор вважає, що релігійне може бути представлено як діалектичний синтез естетичного та етичного. Воно об'єднує внутрішнє і зовнішнє життя, достовірність і недостовірність: стрибок віри знаходиться по той бік всякої достовірності.

К'єркегор ілюструє релігійну стадію за допомогою біблійної легенди про Авраама і Ісаака. Щоб випробувати силу віри Авраама, Господь наказує йому принести в жертву свого сина Ісаака. З етичної точки зору такий вчинок, поза всяких сумнівів, вважався б злом – але справжня віра, яка є необхідною умовою релігійної стадії, включає божественний задум, який перевершує всі прості етичні вимоги. Авраам збирається виконати божественну вказівку, незважаючи на всі свої коливання. Цим він зводить своє життя на релігійну стадію, яка перевершує етичну, бо містить в собі віру в Бога, з якою та відбувається. Щодо Авраама та його віри К'єркегор писав: «Дивовижний парадокс – віра! Парадокс може перетворити убивство на святу, прийнятну для Бога дію. Парадокс повертає Авраамові його Ісаака. Парадокс, що його звичному мисленню годі збагнути, бо віра там і починається, де звичне мислення безпорадне» [4]. Як зазначає І. Нарський, віруюча людина усвідомлює той парадокс, що вона не може зрозуміти Бога саме тоді, коли Бог через об'явлення своєї волі дає їй єдину змогу його збагнути. «Власне гносеологічний аспект цього парадоксу полягає в тому, що Авраам своїм вибором поставив одиничне (свого Бога) над загальним (його заповідями)» [11, с. 562].

К'єркегор висуває ідею віри в протилежність раціоналістичній традиції, але не заперечує можливостей розуму, не применшує пізнавальних схильностей і здібностей людини. Він так, як і Кант, обмежує можливості розуму в здатості зробити щасливим життя

людини. Розум має місце в житті, але не розум є справді людським надбанням. Розум не в змозі пояснити божественне диво, розум не здатний охопити все багатство і унікальність одиничного людського життя. Розум є лише на поверхні, він не в змозі проникнути в глибину життя, осягнути всі грані його духовності.

К'єркегор був переконаний, що він вивів нове вчення про людину всіх часів у всіх її життєвих ситуаціях: «Моя заслуга в літературі завжди буде в тому, що я діалектично проникливо і ґрунтовно представив вирішальні визначення всього екзистенційного обсягу так, як, на мою думку, в жодній іншій літературі не було зроблено, і я не знаю жодних наявних праць, де б я міг шукати собі поради» [10, с. 3]. Відомий дослідник творів К'єркегора Григорій Маланчук в одній із своїх книг «Шлях К'єркегора до істини» написав: «Сьорен К'єркегор був одним з перших, хто усвідомив, що його століття, як і наступне, є «добою дезінтеграції», і він сприйняв це як поштовх до свого завдання – знайти істину, яка може звільнити людину від духовного знищення» [9, с. 17].

Література

1. Kierkegaard S. Tagebucher. Dusseldorf-Koln, 1962-1963. – С. 23.
2. Киркегор С. Болезнь к смерти // Этическая мысль. – Москва, 1990. – С. 468.
3. Киркегор С. Болезнь к смерти // Этическая мысль. – Москва, 1990. – С. 389.
4. Киркегор С. Наслаждение и долг. Приложения / С.Киркегор; перевод с датского П.Ганзена. – К.: AirLand, 1994. – 505 с. – С. 443.
5. Кьєркегор С. Страх и трепет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ru/library/kirk/01/0.html>].
6. Кьєркегор С. Страх и трепет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ru/library/kirk/01/0.html>].
7. Кьєркегор С. Страх и трепет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ru/library/kirk/01/0.html>].
8. Кьєркегор С. Страх и трепет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ru/library/kirk/01/0.html>].
9. Маланчук Григорій. Сьорен Кіркегор і його роль в інтелектуальному житті Європи. – Л., 1997. – С.17.
10. Маланчук Григорій. Сьорен Кіркегор і його роль в інтелектуальному житті Європи. – Л., 1997. – С.3.
11. Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века / И.С. Нарский – М.: Высшая школа, 1976. – 584 с. – С. 562.

